

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2025.74.446-454>

УДК 069.53:[76+745.32]-047.37

Шевченко Лідія Іванівна,

доцент кафедри образотворчого мистецтва і архітектурної графіки

Київського національного університету будівництва і архітектури

shevchenko.li@knuba.edu.ua

<http://orcid.org/0009-0006-9929-6332>

Івашко Олександр Дмитрович,

доктор філософії, старший викладач

кафедри образотворчого мистецтва і архітектурної графіки

Київського національного університету будівництва і архітектури

ivashko.od@knuba.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-9194-2153>

Хараборська Юлія Олександрівна,

кандидат архітектури, доцент,

доцент кафедри теорії архітектури і архітектурного проектування

Київського національного університету будівництва і архітектури

kharaborska.iua@knuba.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-0308-1753>

ПРОЄКТУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ДЕКОРАТИВНОГО ОЗДОБЛЕННЯ ІНТЕР'ЄРУ: ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНЕ І НАЦІОНАЛЬНЕ

Анотація: проаналізовано сучасні прийоми організації експозицій, засновані на синтезі мистецтв. На прикладах галереї Бункер Мистецтва в Кракові і музею Нікіфора в Криниці показало новаторський і більш традиційний підхід. В експозиціях Бункера Мистецтва виставку графіки символічно підпорядковано принципам утворення зіркового сузір'я, коли твори безпосередньо не пов'язані між собою, можуть легко бути переміщеними на інше місце, але водночас об'єднані в певну умовну цілісність завдяки схожим габаритам і типовому обрамуванню. «Космічний» образ експозиції створюють і вільні від експонатів порожні простори великої зали. На прикладі іншої експозиції в Бункері Мистецтва показано способи поєднання скульптури, інсталяцій, аудіо і відео в певний сучасний перформанс.

Традиційним способом представлення графіки, живопису, писанкарства, декоративно-ужиткового мистецтва є приватний музей Іона Санду в його рідному місті Мунешті. Натомість експозиція музею художника лемка Нікіфора в Криниці хоча і є в основному традиційною, проте також містить елементи синтезу мистецтв.

На основі аналізу мистецьких прийомів художника Івана Марчука доведено, як на основі традиційних графічних технік можна створювати нові авторські техніки.

Ключові слова: проєктування; художньо-декоративне оздоблення; інтер'єр; інтернаціональне і національне; графіка; художній текстиль; декоративний розпис тканин; декоративно-прикладне мистецтво; народно-стильовий розпис.

Постановка проблеми. Сьогодні актуальним питанням для України стає усвідомлення національної ідентичності в умовах російсько-української війни. Як свідчить світовий досвід, зміст поняття національної ідентичності не є сталим, він постійно змінюється під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Саме тому важливе місце в цьому світоглядному процесі відіграють різні види мистецтва, які одними з перших реагують на суспільні виклики. Вже зараз переосмислюється ставлення до видів мистецтва, так чи інакше пов'язане з російською культурою, все частіше ми орієнтуємося на європейські культурно-мистецькі тенденції.

В представленій статті досліджено прийоми формування сучасних експозицій в галереях і музеях Польщі, де представлені різні види мистецтва, і проаналізовано, наскільки цей досвід є актуальним для України в галузі представлення графічних творів, художнього текстилю і художнього розпису тканин, декоративного прикладного мистецтва і народно-стильового розпису в предметах вжитку і декоративних елементах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема дослідження зумовила відповідний підбір джерел:

- проблеми, критерії і засоби вираження мистецтва [1, 10];
- вплив зовнішніх чинників на мистецькі і архітектурні процеси [2 - 4];
- сучасна музейна діяльність [5-9, 11,12].

Метою публікації є дослідження сучасних прийомів формування експозицій графіки, художнього текстилю, декоративного розпису тканин, декоративно-прикладного мистецтва і народно-стильового розпису.

Задачі дослідження полягали в наступному:

- проаналізувати прийоми формування сучасних мистецьких просторів з різними творами мистецтва;
- надати висновки щодо можливого запозичення таких прийомів в сучасних виставково-галерейних просторах України.

Основна частина. Значення новаторського підходу в організації виставкових просторів. Сьогодні Україна активно демонструє готовність інтеграції в світовий культурно-мистецький простір, що, відповідно, вимагає розуміння тих принципів, на яких розвивається сучасне мистецтво в розвинених

країнах. Було проаналізовано принципи формування сучасних виставок на прикладі Бункера мистецтва (Bunkier Sztuki) в Кракові. На прикладі цього виставкового простору можна зазначити, що поширеним прийомом стає синтез мистецтв, коли графіки, розпис по текстилю, скульптура поєднуються з інсталяціями, відео, аудіо і доповнюються відповідними текстами. Зокрема, на першому поверсі було представлено тематичну виставку «Рух, який вертається до тіла», на другому поверсі – виставку графічних творів «Збірка графіки, або мінлива краса концентрації». Сучасний мистецький підхід до експозицій в цій галереї – це створення ефекту сучасного перформансу, який говорить з глядачем мовою підсвідомого, використовуючи незвичні алюзії і запозичення. Зміст твору може бути незрозумілим без пояснення куратора чи відповідного тексту. Деякі твори навмисно не доповнені текстом, аби кожний глядач побачив в них щось своє. При цьому важливу роль в експозиції сучасного мистецтва відіграє поєднання підібраного світла і порожнього простору, коли площа незайнятих експозиціями поверхонь домінує над власне самими творами. В експозиції графічних творів також свідомо порушено традиційне їх представлення: монохромна і кольорова графіка розташована на стилізованих білих «мольбертах», однак на тильній частині кришки (Рис.1). В розташуванні цих «мольбертів» також немає витриманої системи, деякі з них вищі, деякі нижчі, розташовані ближче чи далі.

Рис.1. Виставка графічних творів «Збірка графіки, або мінлива краса концентрації».

(Фото Ю. Івашко, 2025.)

В одній експозиції об'єднано твори великої кількості графіків з різних країн, таких як Роман Банашевський (Roman Banaszewski), Анжей Бенбенек (Andrzej Bębenek), Збігнев Белавка (Zbigniew Bielawka), Гер Боостен (Gèr Boosten), Халіна Цадер (Halina Cader), Марек Хланда (Marek Chlanda), Радуга Драгомیرهску (Radu Dragomirescu), Олаф Херман-Хансен (Olav Herman-Hansen), Станіслав Ключиковський (Stanisław Kluczykowski), Влодзімеж Котловський (Włodzimierz Kotkowski), Ієронім Козловський (Hieronim Kozłowski), Анна Круковська (Anna Krukowska), Войцех Кживоблоцький (Wojciech Krzywobłocki), Пйотр Кунце (Piotr Kunce), Влодзімеж Кунц (Włodzimierz Kunz), Данута Шешчинська-Клуза (Danuta Leszczyńska-Kluza), Луїс Лопес Лоза (Luis López Loza), Карло Лоренцетті (Carlo Lorenzetti), Збігнев Лутомський (Zbigniew Lutomski), Луціан Мяновський (Lucjan Mianowski), Марія Мрозінська (Maria Mrozińska), Кай Муррей Вебер (Kay Murray Weber), Мщчівой Олевич (Mściwoj Olewicz), Леонард Пендзялек (Leonard Pędziałek), Манфред Карл Піонтек (Manfred Karl Piontek), Харр Шеффер (Harr Scheffer), Кшиштоф Скурчевський (Krzysztof Skórczewski), Роман Сковрон (Roman Skowron), Анна Собол-Вейман (Anna Sobol-Wejman), Дре Спранкеніс (Dré Sprankenis), Конрад Сжедніцький (Konrad Srzednicki), Владислав Таргош (Władysław Targosz), Ян Угринович (Jan Uhrynowicz), Кшиштоф Вейман (Krzysztof Wejman), Станіслав Вейман (Stanisław Wejman), Данута Вестрих (Danuta Westrych), Кристіна Брублевська (Krystyna Wróblewska).

Кураторка експозиції графіки («Grafiozbiór») Марта Анна Рачек-Карч (Marta Anna Raczek-Karcz) надала свій пояснювальний текст до утвореного неологізму, який, на її думку, як найповніше виражає ідею опису графічних творів із зібрання Галереї Сучасного Мистецтва Бункер Мистецтва (Galeria Sztuki Współczesnej Bunkier Sztuki). Вона відрізняє терміни «збірка» і «колекція», в даному випадку, це саме збірка, яка ілюструє діяльність Бункеру Мистецтва на прикладах графічних творів, представлених на Міжнародному Графічному Бієннале в Кракові і графічних тематичних виставках. Кураторка не намагалась представити ці різноманітні твори в рамках певної цілісності, натомість прагнула представити розмаїття графічних технік, використавши при цьому термін з астрономії – «сузір'я», по суті – «графічне сузір'я». За задумом, праці хоч певним чином утворюють цілісність, однак не мають безпосередніх зв'язків між собою, як, власне, і зірки в сузір'ї. Праці мають подібний розмір, обрамування, розташовані на схожих «мольбертах», але, власне, самі вони різні і за авторським стилем, і за техніками, і за сюжетами. Як небесні тіла, ці твори на «мольбертах» можуть змінювати своє місце, не впливаючи при цьому на загальну концепцію. Між окремими експонатами не варто шукати якусь відповідність і спільність, скоріше, спільністю є їх неприв'язаність до місця і подібність обрамування.

Експозиція на першому поверсі під назвою «Рух, який вертається до тіла» складається з праць Пшемек Бранаса (Przemek Branas), Кароліни Брегули (Karolina Breguła), Агнешки Бжежаньської (Agnieszka Brzeżańska), Яна Цаловського (Yane Calovski), Гжегожа Демчука (Grzegorz Demczuk), Кароліни Гживнович (Karolina Grzywnowicz), Надії Маркевич (Nadia Markiewicz), Горація Мушинського (Horacy Muszyński), Марії Пінінської-Береш (Maria Pinińska-Bereś), Юзефа Робаковського (Józef Robakowski), Вілгельма Саснала (Wilhelm Sasnal), Ядвіги Савіцької (Jadwiga Sawicka), Миколая Смочинського (Mikołaj Smoczyński), Конрада Смоленського (Konrad Smoleński), Магдалени Старської (Magdalena Starska), Катаржини Шимкевич (Katarzyna Szymkiewicz). Це по суті перформанс з поєднанням різних мистецтв з аудіо і відео.

Також було проаналізовано підходи в організації виставки творів Івана Марчука в Києві «Пробудження» (Рис.1). Тут ми звертаємо увагу на інший аспект, коли художник створює власну авторську графічну техніку, яка по суті не є традиційною графікою, але сприймається як графіка. Мова йде про авторську техніку «пльонтанізм», яка полягає в нанесенні темпери чи акрилу безліччю тонких кольорових ліній, де лінії химерно переплітаються (звідси і назва) і створюють цілісний образ. Поряд з авангардними роботами в другій залі представлено більш традиційні живописні праці, споріднені з народно-стильовим розписом і декоративно-ужитковим мистецтвом України.

Рис.2. Експозиція творів Івана Марчука. Техніка «пльонтанізм». (Фото Ю.Івашко, 2025.)

Також на виставці були представлені хустки і шарфи в техніці батику з мотивами картин Івана Марчука. Як і у випадку з Бункером Мистецтва в Кракові, експозиція картин поєднувалась з анімованим фільмом з «оживленими» картинами в техніці «пльонтанізму», аудіо і супроводжуваними текстами, а окремі мотиви стали темами для батику.

Переосмислюється і тема яйця. Це можуть бути і традиційні експозиції писанок, як в приватному музеї Іона Санду в його рідному місті Мунешті (Moinesti) або незвичне представлення танцюючого яйця з людськими ногами в виставці «Рух, який вертається до тіла».

Якщо говорити про спадкоємність з народностильовим мистецтвом, тут варто згадати експозицію музею художника-самоука лемка Нікіфора в Криниці. Нікіфор – представник наївного малярства, стиль якого споріднений лемківській культурі, що особливо помітно в його графічних начерках дерев'яних лемківських церков.

Висновки. Аналіз сучасних підходів в експозиції графіки довів, що часто такі твори поєднуються з іншими видами мистецтв, такими як скульптура, розписи по тканині, художній текстиль, інсталяції, аудіо і відео. Отже, для графічних творів в цілому характерні підходи синтезу мистецтв, коли графіка стає частиною певного авторського задуму.

Якщо проаналізувати досвід організації експозицій з використанням декоративно-ужиткового мистецтва, то варто зазначити, що в них також застосовуються прийоми синтезу мистецтв, коли, наприклад, писанки, твори декоративно-ужиткового мистецтва можуть поєднуватись з відеофільмами, інсталяціями, текстами есе на відповідних стінах, і таким чином навіть традиційна експозиція набуває ознак сучасного мистецького перформансу і іншого змісту.

Попри те, що сьогодні для України збереження національних традицій в мистецтві залишається як ніколи актуальним, можна спрогнозувати, що водночас українське мистецтво підпадатиме під вплив сучасних мистецьких течій в розвинутих країнах світу. Отже, це означає поширення експозицій-перформансів, заснованих на синтезі мистецтв, коли навіть такий традиційний елемент як писанкарство або декоративно-ужиткове мистецтво може отримати принципово інший, сучасний зміст внаслідок розташування в незвичному просторі і нетрадиційного контексту.

Список літератури

1. Gryglewski P., Ivashko Y., Chernyshov D., Chang P., Dmytrenko A. Art as a Message Realized Through Various Means of Artistic Expression // Art Inquiry:

Recherches sur les arts. 2020. Vol.22. P.57–88. DOI: <https://doi.org/10.26485/AI/2020/22/4>

2. Ivashko Y., Dmytrenko A., Belinskyi S., Pabich M., Kuśnierz-Krupa D., Kobylarczyk J., Bednarz Ł., Kuzmina H., Kovtiukh N. The influence of colonial policy on the destruction of national cultural identity and ways of overcoming its consequences // International Journal of Conservation Science. 2024. Vol. 15, Special Issue 1. P. 31–42. DOI: <https://doi.org/10.36868/IJCS.2024.SI.03>

3. Ivashko Y., Pawłowska A., Kuśnierz-Krupa D., Dmytrenko A. Problems of replacing museum exhibitions during the Russian-Ukrainian war // Museologica Brunensia. 2024. Vol. 13, Iss. 2. P. 38–45. DOI: <https://doi.org/10.5817/MuB2024-2-4>

4. Ivashko Y., Pawłowska A. Transformations of exhibitions in war-affected Ukraine: 2024 perspectives on art-driven inclusion and socialization // Muzeológia a kultúrne dedičstvo. 2025. Vol.13, No.2. P.43–63. DOI: <https://doi.org/10.46284/mkd.2025.13.2.3>

5. Jagošová L. Emotions in museum education. Potential for the development of a relationship to cultural and historical heritage // Museologica Brunensia. 2020. Vol. 9, Iss. 2. P. 10–16. DOI: <https://doi.org/10.5817/MuB2020-2-2>

6. Jagošová L. Professional standards in museum pedagogy in the international context // Muzeológia a kultúrne dedičstvo. 2020. Vol. 8, No. 4. P. 35–47. DOI: <https://doi.org/10.46284/mkd.2020.8.4.3>

7. Przewodnik po Muzeum Nikifora w Krynicy-Zdroju. Nowy Sącz: Wydawca Muzeum Ziemi Sądeckiej, 2024. 63 s.

8. Wolanin Z. Nikifor. Malarstwo / Painting. Nowy Sącz: Wydawca Muzeum Ziemi Sądeckiej, 2020. 64 s. ISBN 978-83-7576-684-4.

9. Nikifor: twórczość / red. Błażewicz Bogusława. Nowy Sącz: Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu, 2013. 59, [1] s. ISBN 978-83-89989-57-4.

10. Orlenko M., Ivashko Y. The concept of art and works of art in the theory of art and in the restoration industry // Art Inquiry. Recherches sur les arts. 2019. Vol. XXI. P. 171–190. DOI: <https://doi.org/10.26485/AI/2019/21/12>

11. Tišliar P. Current possibilities of museology education in Slovakia // Museologica Brunensia. 2019. Vol.8, Iss.1. P.13–17. DOI: <https://doi.org/10.5817/MuB2019-1-2>

12. Tišliar P. The development of informal learning and museum pedagogy in museums // European Journal of Contemporary Education. 2017. Vol. 6, Iss. 3. P. 586–592. DOI: <https://doi.org/10.13187/ejced.2017.3.586>

References

1. Gryglewski, P., Ivashko, Y., Chernyshev, D., Chang, P., & Dmytrenko, A. (2020). Art as a message realized through various means of artistic expression. *Art Inquiry: Recherches sur les arts*, 22, 57–88. <https://doi.org/10.26485/AI/2020/22/4> (in English).
2. Ivashko, Y., Dmytrenko, A., Belinskyi, S., Pabich, M., Kuśnierz-Krupa, D., Kobylarczyk, J., Bednarz, Ł., Kuzmina, H., & Kovtiukh, N. (2024). The influence of colonial policy on the destruction of national cultural identity and ways of overcoming its consequences. *International Journal of Conservation Science*, 15(Special Issue 1), 31–42. <https://doi.org/10.36868/IJCS.2024.SI.03> (in English).
3. Ivashko, Y., Pawłowska, A., Kuśnierz-Krupa, D., & Dmytrenko, A. (2024). Problems of replacing museum exhibitions during the Russian-Ukrainian war. *Museologica Brunensia*, 13(2), 38–45. <https://doi.org/10.5817/MuB2024-2-4> (in English).
4. Ivashko, Y., & Pawłowska, A. (2025). Transformations of exhibitions in war-affected Ukraine: 2024 perspectives on art-driven inclusion and socialization. *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 13(2), 43–63. <https://doi.org/10.46284/mkd.2025.13.2.3> (in English).
5. Jagošová, L. (2020). Emotions in museum education: Potential for the development of a relationship to cultural and historical heritage. *Museologica Brunensia*, 9(2), 10–16. <https://doi.org/10.5817/MuB2020-2-2> (in English).
6. Jagošová, L. (2020). Professional standards in museum pedagogy in the international context. *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 8(4), 35–47. <https://doi.org/10.46284/mkd.2020.8.4.3> (in English).
7. Muzeum Nikifora w Krynicy-Zdroju. (2024). *Przewodnik po Muzeum Nikifora w Krynicy-Zdroju* (63 pp.). Nowy Sącz: Wydawca Muzeum Ziemi Sądeckiej. (in Polish).
8. Wolanin, Z. (2020). *Nikifor: Painting*. Nowy Sącz: Wydawca Muzeum Ziemi Sądeckiej. (in Polish).
9. Błazewicz, B. (Ed.). (2013). *Nikifor: Twórczość*. Nowy Sącz: Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu. (in Polish).
10. Orlenko, M., & Ivashko, Y. (2019). The concept of art and works of art in the theory of art and in the restoration industry. *Art Inquiry. Recherches sur les arts*, 21, 171–190. <https://doi.org/10.26485/AI/2019/21/12> (in English).
11. Tišliar, P. (2019). Current possibilities of museology education in Slovakia. *Museologica Brunensia*, 8(1), 13–17. <https://doi.org/10.5817/MuB2019-1-2> (in English).
12. Tišliar, P. (2017). The development of informal learning and museum pedagogy in museums. *European Journal of Contemporary Education*, 6(3), 586–592. <https://doi.org/10.13187/ejced.2017.3.586> (in English).

Abstract

Lidiia Shevchenko, Associate Professor, Department of Fine Arts and Architectural Graphics, Kyiv National University of Construction and Architecture.

Oleksandr Ivashko, PhD, Senior Lecturer, Department of Fine Arts and Architectural Graphics, Kyiv National University of Construction and Architecture.

Yulia Kharaborska, PhD, Associate Professor Department of Theory of Architecture Kyiv National University of Construction and Architecture.

Design of artistic and decorative interior finishing: international and national

The article is devoted to the study of methods for organizing modern exhibition spaces with an exposition of various works of art. The example of exhibitions in Polish galleries and museums shows the role of the synthesis of arts in the organization of exhibitions. Even when it is a museum of one artist, his works are combined with artifacts, videos, audio, photographs and texts that accompany the photographs and works of art. Compared to museums, modern art galleries consciously depart from traditional forms of exhibiting graphic works, paintings on fabric, and even decorative and applied arts. Sometimes a traditional, familiar element can take on a completely different context. For example, the egg, which in Ukraine is traditionally associated with pysanka, at an exhibition at the Bunker of Art in Krakow, he transforms into an avant-garde character with human legs in one video and into an egg in another.

Using the example of the work of the artist of Ukrainian origin Ivan Marchuk, it is analyzed how a fundamentally new author's technique operates with graphic techniques, without being traditional graphic art.

Extending modern trends in art to the situation in Ukraine, it is worth noting that it is predicted that modern Ukrainian art will increasingly join world trends. Techniques of synthesizing arts in exhibitions will spread, even when the exhibition presents traditional Easter egg making or decorative and applied art.

Keywords: design; artistic and decorative decoration; interior; international and national; graphics; artistic textile; decorative fabric painting; decorative and applied art; folk style painting.